

DRAGULJ U KRUNI ISTARSKIH FRESAKA U ročkoj župnoj crkvi sv. Bartola pronadene freske

1
Grafiti na latinici i glagoljici, iz 1573., 1584. i 1601.

2
Muški ili ženski lik, u pozadini gotička arhitektura

Ispod slojeva žbuke u Roču OTKRIVENI DOSAD NEPOZNATI SREDNJOVJEKOVNI ZIDNI OSLICCI

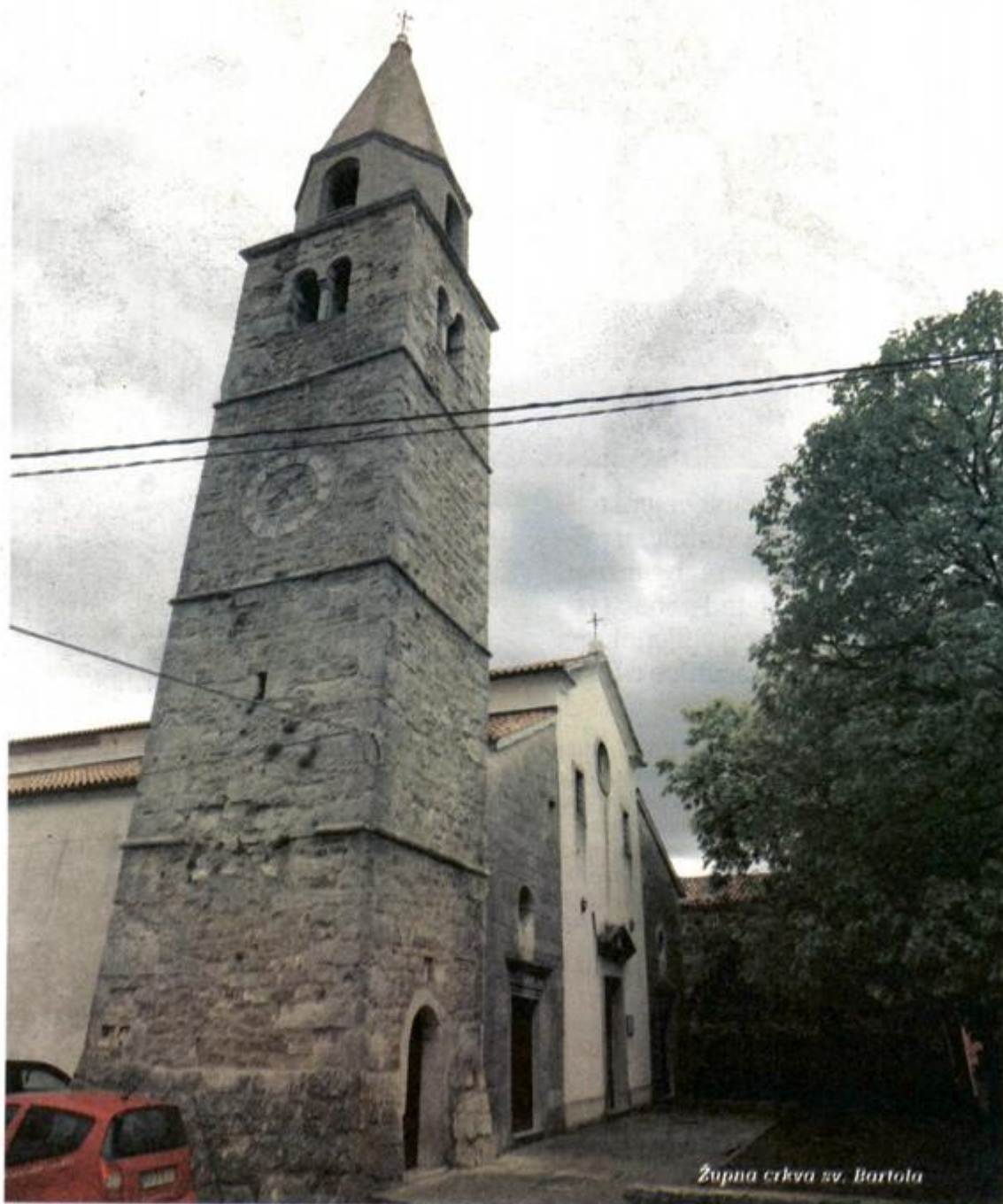
Postoje određene indicije da bi se zidni oslik mogao pripisati slikarskoj radionici Ivana iz Kastva, koji je djelovao krajem 15. stoljeća. Ove pretpostavke potvrdit će ili opovrgnuti daljnja istraživanja, jer tek će se otvaranjem većih sondi sa sigurnošću moći utvrditi o kojem se umjetniku točno radi

NAPISALA I SNIMILA
Gordana ČALIĆ ŠVERKO

ROČ - Preliminarnim istraživanjima u svetištu župne crkve sv. Bartola u glagoljaškom gradiću Roču, ispod slojeva kasnijih žbuka i nalica, otkriveni su dosad nepoznati srednjovjekovni zidni oslicci. Oslicci su izvedeni u fresko tehnici u dva sloja: starijem, bijelom, s naslikanim zavjetnim križevima u crvenkastom tonu, slično kao i u susjednoj crkvi sv. Antuna opata, te kasnijem, s kvalitetno izvedenim figurativnim prizorima, arhitekturom i dekorativnim okvirima bogatoga kolorita karakterističnog za opus srednjovjekovnih istarskih fresaka. Zanimljivo je da je na nadvratniku ulaza u južnu sakristiju na fresci pronaden oslikan natpis pisan glagoljicom, a nadeo je i više grafita urezanih u površinu slikanoga sloja tijekom naknadnih stoljeća.

Senzacionalno otkriće

Postoje određene indicije, neslužbeno doznajemo, da bi se zidni oslik mogao pripisati slikarskoj radionici Ivana iz Kastva, koji je

djelovao krajem 15. stoljeća. No, ove pretpostavke potvrdit će ili opovrgnuti daljnja istraživanja, jer tek će se otvaranjem većih sondi sa sigurnošću moći utvrditi o kojem se umjetniku točno radi.

- Ovo je vrlo značajno otkriće jer nema puno takvih oslikanih svetišta, u Istri ih je tek nekoliko, jedno je u Pazinu, drugo u Lovranu i koliko za sada vidimo možemo očekivati iznimno lijepe nalaze. Crkva ima nekoliko faza, a oslik je jedna od najranijih faza. S obzirom da smo našli dva slikana sloja, daljnja istraživanja dat će bolji uvid u cijelo stanje grade i sačuvanost zidnog oslika, rekao je Toni Šaina, stručnjak za istarsko zidno slikarstvo. Dodao je kako je fascinirano kada nakon tristo, četiristo godina zidni oslik izade na vidjelo. To je senzacija, a u kolikom obliku, utvrdit će daljnja istraživanja.

S obzirom na to da su na samom početku radova u crkvi, neočekivano otkrivene freske, za suradnju je kolegu Toniju Šainu, zamolila voditeljica istraživanja u ročkoj crkvi Azra Grabčanović, djelatnica Odjela za štuko slikarstvo pri Hrvatskom restauratorskom zavodu angažirana kao voditelj radova prvenstveno na štuko dekoraciji.

Rezultati početnih konzervatorsko-restauratorskih istraživanja predstavljani su jučer na konferenciji za novinare održanoj upravo u ročkoj crkvi sv. Bartola, ili pravilnije Bartolomeja, zaštićenom kulturnom dobru u sklopu kulturno-povijesne cjeline naselja Roč. Smještena na najvišem platou unutar zidina Roča, župna crkva s bratovštinskom crkvom sv. Antuna opata čini jedinstven sklop. Kasnosrednjovjekovnom korpusu crkve dograđena je sakristija u

glagoljskim natpisima i grafitima

3
Fragment-
rep nekakve
nemani

4
Unutrašnjost
crkve

16. stoljeću s južne strane svetišta, ona sjeverna u 19. stoljeću, dok je zvonik spojen s glavnim pročeljem pri gradnji bočnih brodova. Zidovi i strop glavnoga broda ukrašeni su 1785. godine raskošnom štukodekoracijom.

Opsežna istraživanja

Opsežna istraživanja interijera crkve koja su u travnju ove godine započeli djelatnici Odjela za štuko i Odjela za zidno slikarstvo i mozaik Hrvatskog restauratorskog zavoda, pokrenuta su zbog velikih oštećenja štukodekoracije na stropu broda, na inicijativu Konzervatorskog odjela u Puli i Grada Buzeta. Istraživanja su financirana sredstvima Ministarstva kulture i medija, Istarske županije te Grada Buzeta.

U istraživačke radove uključeno je sondiranje slojeva žbuka i nalica u svetištu i glavnom brodu crkve, kojima će se utvrditi izvorno oblikovanje te naknadne intervencije. Također će se odrediti opseg i uzroci oštećenja štukodekoracije u ladi crkve. Laboratorijskim analizama uzoraka dobit će se podaci o sastavu žbuka, veziva i pigmenata, na temelju kojih će se ustanoviti izvorna tehnologija izvedbe štukature i zidnih oslika. Uz to, izradit će se arhitektonska snimka postojećeg stanja.

Kada je o štukaturi riječ, dosadašnjim istraživanjima ustanovljeno je da je štukatura u glavnom brodu crkve prelićena dvama slojevima nalica kojima je izmijenjen njezin izvorni izgled, odnosno koloristička shema (štukodekoracija glavnoga broda bila je izvedena u svjetlosivom tonu s akcentima svjetloružičaste i svjetlozelene u upuštenim poljima). Konzervatorsko-restauratorskim radovima, koji će uslijediti nakon završetka istraživanja, štukatura će biti prezentirana u izvornom oblikovanju i koloritu.

Dogradonačelnica Buzeta Ana Pernić istaknula je kako je otkrivanje zidnog oslika u ročkoj crkvi iznimno značajno za Roč, Roštinu, ali i cjelokupnu Bužeštinu, za povijest, kulturu, baštinu i identitet ovog područja.

- Roč kao glagoljaško sjedište, utočište popova glagoljaša, središte hrvatske pismenosti i povijesti hrvatske tiskane knjige, stoljećima je čuvalo tajnu koja je na svjetlo

dana iskoračila vrlo neočekivano, iznenadujući i restauratore, konzervatore, povjesničare, a posebno stanovnike ovog gradića, zaljubljenike u njegovu bogatu povijest i ponosne baštinike ročke glagoljaške baštine. Nakon dovršetka višegodišnjeg projekta obnove crkve sv. Jurja u buzetskoj starogradskoj jezgri, Grad Buzet nastavio je suradnju s Hrvatskim restauratorskim zavodom na obnovi baštine te smo u suradnji s nadležnim Konzervatorskim odjelom u Puli,

prihvatili inicijativu da se u narednom razdoblju posvetimo obnovi župne crkve sv. Bartola u Roču, istakla je Pernić.

Budući je prodor vode prije petnaestak godina prouzročio brojna oštećenja na bogato dekoriranom stropu glavnog broda ove crkve, u ovoj godini, rekla je Pernić, planirano je bilo izvođenje istražnih radova koji su imali za cilj utvrditi izvorne boje zidova i štuko dekoracija zidova i stropa glavnog broda, kao i kasnogotič-

kog svetišta s rebrastim svodom te eventualno postojanje ranijih zidnih oslika.

- Iako smo se potajno nadali da bismo u našem glagoljaškom sjedištu mogli naići na još koji nalaz fresaka, nakon brojnih projekata restauracije, konzervacije i prezentacije istarskih fresaka, nakon uspostavljanja Kuće fresaka u Draguču i Istarskoj županiji i Gradu Buzetu, kada se možda činilo da su sve freske već otkrivene, već prve sonde na ovom objek-

tu donijele su nam ugodno iznenađenje. Potvrda postojanja vrijednog zidnog oslika koji sadrži i grafito pisane glagoljicom od iznimnog je značaja i za Grad Buzet i za Istarsku županiju i njezin program zaštite fresaka. Ovi početni nalazi ujedno su nam inspiracija i motivacija za daljnje poticanje istraživanja te za daljnje aktivnosti očuvanja srednjovjekovne baštine Istre. Za ovu prvu fazu konzervatorsko-restauratorskih istraživanja u ovogodišnjem buzetskom proračunu osigurano je 40.000 kuna, od toga 30.000 kuna sufinancirano je od strane Istarske županije u okviru Programa upravnog odjela za kulturu i zavičajnost, rekla je Pernić.

Oduševljenje struke

- Pitanje istarskih fresaka je jedna toliko prekrasna i široka tema koju smo predstavili još 2018. godine na Godini europske kulturne baštine u samom Draguču. Tamo je smještena Kuća fresaka koja je ujedno i samo ishodište cijelog tog puta fresaka. Od tamo je krenula cijela ta prekrasna priča ne samo o istraživanju nego i valoriziranju i daljnjim radovima, s konačnim ciljem da se freske ukllope u kulturno turističku ponudu. Ovaj dragulj u kruni istarskih fresaka, jer istarske freske se jako dugo istražuju i svaki novi nalaz izaziva golemo oduševljenje, je taj jedan novi moment u Roču i nadamo se da ćemo uskoro znati puno više o njemu i moći ga čim bolje vrednovati, poručila je ravnateljica Hrvatskog restauratorskog zavoda dr. sc. Tajana Pleše.

- Cijeli ovaj kraj bogat je upravo freskama koje su nazivali Biblijom za siromahe, ali zapravo velikom vrijednošću koju dan, danas otkrivamo. Dobrota, plemenitost, ljepota ono su što je potaknulo ljude prohujalih stoljeća da crtaju, stvaraju da se izražavaju, a izvor svega bila im je vjera, poručio je kancelar Porečke i Pulske biskupije Sergije Jelenić. Zadovoljstvo novim nalazima izrazio je i ročki župnik vlč. Josip Mašina.

- Oduševljen sam i prenosim poruke župljana koji su također fascinirani. Dimula me duhovna pozadina fresaka. Nadamo se da će u što skorijem roku prezbiterij župne crkve moći zasjati u punom sjaju kao nekada, zaključio je Mašina.

Azra Grabčanović i Toni Šaina

“Potvrda postojanja vrijednog zidnog oslika koji sadrži i grafito pisane glagoljicom od iznimnog je značaja i za Grad Buzet i za Istarsku županiju i njezin program zaštite fresaka. Ovi početni nalazi ujedno su inspiracija i motivacija za daljnje poticanje istraživanja te aktivnosti očuvanja srednjovjekovne baštine Istre

Ana Pernić,
dogradonačelnica Buzeta

“Ovo je vrlo značajno otkriće jer nema puno takvih oslikanih svetišta, u Istri ih je tek nekoliko, jedno je u Pazinu, drugo u Lovranu i koliko za sada vidimo možemo očekivati iznimno lijepe nalaze

Toni Šaina, iz Odjela za zidno slikarstvo pri Hrvatskom restauratorskom zavodu